

122-78



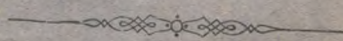
عبدالرحمن سعدي.

عبدالمستشار نوغاي سالاوغاي نازى كىتابى
لوسا

ياشقى ھەم يىگل تارتىبىدە

تلىپىزنىڭ حرفى

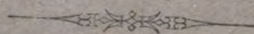
ابتىدائى مەكتەپلەرنىڭ سوۋغى؛ رشدى مەكتەپلەرنىڭ بىرىنچى سىنىپى
شاگردلەرى ئۈچۈن درس كىتابى.



ناشرى:

«بىلك» كىتابخانىسى.

اورنبورگدە.



(ياكىدىن باصدرو ھىقى مۇھرىنىڭ ئۈز ئۈستىدە قىلالا).

تەھسى 20 تىن.

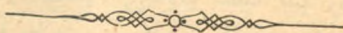
КАЗАНЬ.
Электро-типография «УМИДЪ»
1913.

عبدالرحمن سعدى .

ياشى ھم يىكل توتىبىدە

تلىبىزنىڭ حرفى

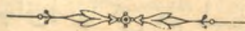
ابتدائى مکتىبلەرىنىڭ سوڭغى؛ رشدى مکتىبلەرىنىڭ
برنچى صنف شاگردلەرى ئۈچۈن درس كىتابى.



ناشرى:

«بلك» كىتابخانىسى.

اورنبورغده.



(ياڭىدىن باصدرو حقى محررنىڭ ئوز ئوستىدە قالا).

КАЗАНЬ.

Электро-типография «УМИДЪ»

1913.

سوز باشى.

بو كىتاب ھىم بوندان سوڭ اوقۇلاچاق «نحو» رسالەسى، مەنى مەلتەر قاراشىدا تەلىم — تەربىيە يوللارنىڭ ايك باخشىسى بولغان ھىم آلارنىڭ بىرىنچى درجە دەگى مەكتەپلەرىنە باروب كىرگەن «تەرىف وقاعدەلەرنى بالالارنىڭ ئوزلەرنەن تابىرو» قانۇنى بويىنچا تەرتىب ايتىلدى. يەنى: تەرىف قاعدە فلاننى ئىلك ەتى ايسكە دە آلەمچا، صىفى تاقىتاسىنا تىك بىر آز مئاللىز (سوزلەر) يازوب قىوب شوڭا، كىلىشلى سوراوارلار بىرب، شولارنى شا كىرلەرنىڭ ئوزلەرنەن تىك شىرتو ھىم شول رەوشچە قاعدە وتەرىفلەرنى شا كىرلەرنىڭ ئوزلەرى بلەن بىرگە تابى چغارو اصولىنا قاراب ياسالدى.

شولای ئوق، دورت — بىش يىلق سىناومنىڭ نەتىجەسى اولاراق، بو كىتابلاردا عىموما توتقان پلانم، بارغان يولم: بالالارنى — نىچك، نى رەوشچە اوقتقاندا تىلبنىڭ صىرفى ھىم نەوى بلەن يىكلىك ئوزەرنە تانىشدىرب بولسا، شول يىكلىكنى قولدان كىلگە نچە مىدانغا چغاروغا تىرشو بولدى. كىتابلارنىڭ املاسىدا يەنە، تىز كوندەن بار بىز ياغىندان دا قبول قلناچاق — ئىشكە قىولاچاق، ياڭى ھىم طىبەى بولغان يول طوتىلدى: «سوزلەر ئەيتىلگەندە نىچە تاوش ايشىتلىسە، شول قىرلى حرف ھىم شول ايشىتىلگەن تاوشنىڭ ئوز علامتىن گنە يازو» قاعدەسى آلغا سورلدى. فقط، حاضرگە، عىر بچە وفارسىچە دان آلانغان سوزلەرگنە بو قاعدەن چغارلب تورلدىلار.

توب نىسخەدە آلاردا شول طىبەى قانۇنغا بوى سوندىرلب، ياڭى

املا بلهن يازلغانلار ايدى. لىكن، سوڭندان قايسى بر اوڭغايىسزلىقلارنى كوز آلدينا كىلتىر، بو كونگى عمومى بارشېزنى ايسكه آلب، گرچه كوڭلمنڭ تله گينه بىك نىق قارشىلىق قلب بولسادا، حاضرگه ئوزلهرينڭ غير طبيعى بولغان شول بوزوق املا لرى بلهن قالدرب نوروغا مجبور بولدم.

بو كتابنڭ سوڭينا تىلېزگه عرب تىلندن كىلىپ قاتشېدا، ئوز مالېز بولب بارغان، بهلىكى قايسى برلهرى بتونلھى ئوز بىزنىكى دىب ئه پىترلك درجه گه كىلگن، سوزلهردهن ۴ يوزگه ياقن لغت هم يازلدى. مكمل درجه ده ئىشلەنب، يولغا قويلغان ياۋروپا تىلھرى بىك كوب فى اصطلاحلارنى هم باشقا توريلاردا قايسى بر تعبيرلھرى - لغتلھرى - چىت تىلھرىدهن (بىگرهك « گرىك»، « يونان» و « لاتىن» تىلھرىدهن) آلورغا مجبور بولغانلار. طبيعت قانونى شولاي قوشقان. حتا شول لغتلھرى ئچىندن بىك كوبلھرن بتونلھى ئوز ماللارى ايتېده بىارگنلھرى.

شول حالده، يا كىغنا يقوسى آچلب، يا كىغنا آياقغا باسارغا ترشېب ترماشب تورغان، بىزنىڭ شىكىلى، هر ياقدان يارلى — محتاج بر ملت تىلنىڭ، صافى ئوزىنىڭ توغان لغتى بلهنگنھ هر تورلى فىنى هم ادبى فكرلھرىنى، تورلى مقصودلارنى آڭلاتا آلوى، چىب چىگى تاتارچا بولغان سوز جىيىنتىلار يىندان پاسالغان بر تل بولب يەشەوى بولاچاق ئىش توگل. بىز، تىلېزگه چىت لغتلھرىنى حتى بر بىر تىگن بولسون كىرتمەسكه نىقدىرلى ترشېب قاراساق دا، طبيعت قانونى بىزنى، ئوز تىلېزدهن كىلىشلى سوز، ئوخشاولى تعبير تابلماغان چاقدا، هر بىچە دەندە ياۋروپا تىلھرىدهن دە خدمەتچىلھرى آلورغا ئوزى مجبور ايتەچك. بو قطعى. بو تورىدا عناد ايتو تىك بر ئوز سوز لىككگنھ بولب، تاثيرسىز قالاچاقى.

شوڭا كوره، مېنىم اويمچا، كتابنڭ سوڭينا يازلغان هر بىچە سوزلھرىنىڭ تاتارلاشقانن يعنى ئوز سوزلھرى بىز كىك بولب، عمومىلھش كىتكەنلھرىن